

APRENDRE A APRENDRE A PARTIR DE LA COAVALUACIÓ: UNA EXPERIÈNCIA D'AUTOREGULACIÓ D'APRENTATGES A PARTIR DELS BLOCS EDUCATIUS DELS ALUMNES DE GRAU D'EDUCACIÓ PRIMÀRIA

Salvador Calabuig i Serra
Facultat d'Educació i Psicologia
Àrea de Didàctica de les Ciències Socials. Departament de Didàctiques Específiques
Salvador.calabuig@udg.edu

Objectius

La majoria dels alumnes actuals del grau d'educació primària que esdevinguin mestres es jubilaran als voltants de l'any 2050. Aquest fet, i la constatació que vivim en una societat canviant, fa cada vegada més necessari desenvolupar la competència d'aprendre a aprendre, no només per ser un ensenyant competent, sinó també per afrontar la realitat amb tota la seva complexitat. Les exigències del pla Bolonya, els suggeriments del Lifelong Learning Programme 2007-2013 de la Comissió Europea i els nostres propis programes educatius, ja incorporen l'autoregulació dels aprenentatges com una de les fites a assolir en el procés d'ensenyament-aprenentatge. En aquests context, la pràctica que presentem persegueix dos objectius: per una part dotar als alumnes de grau d'eines per a la seva autoregulació dels aprenentatges, i per altra, comprovar fins a quin punt la introducció de la coavaluació era acceptada per l'estudiantat del grau d'educació primària i si es reconeixien els beneficis de la funció reguladora de la coavaluació en el procés d'ensenyament aprenentatge, en especial en els aspectes que feien referència a la competència lingüística i la capacitat crítica.

Desenvolupament

La pràctica que exposem va consistir en proposar als 167 alumnes del mòdul de ciències socials del grau d'educació primària l'elaboració d'un bloc, en grups de quatre persones, que els permetés: a) mostrar les competències adquirides al llarg del mòdul mitjançant la realització d'un projecte, i b) usar l'avaluació com a mitjà per regular l'activitat, mostrant les possibilitats de la coavaluació i del diari de classe com a instrument de metacognició i autoregulació de l'ensenyament-aprenentatge de les ciències socials. Cada grup tenia l'encàrrec de crear un bloc que proporcionés informació i activitats per a l'estudi d'una localitat a les escoles de primària. Les bases d'orientació establien que en el contingut del bloc es distingien dues parts: una dedicada a l'estudi de la localitat des d'una perspectiva local-global, de compromís amb la sostenibilitat i l'educació per a la ciutadania (Batllori, del Carmen, Falgás, Oller, Romero, 2009). A l'altra s'havien de proposar quatre activitats destinades als alumnes de primària, que havíem de seguir els criteris didàctics establerts al mòdul i que podíem tenir diversos formats. Encara que el disseny i l'estructura del bloc eren lliures, se'ls va oferir un bloc de mostra per començar a treballar i que es pot consultar a pedraltademar.blogspot.com.

El quadre 1 mostra el procés de creació i avaluació del bloc. Les eines per a la regulació de la pràctica varen ser les bases d'orientació per a la creació de l'activitat, el diari de classe i els qüestionaris per guiar la coavaluació que es van passar després de cada una de les fases d'elaboració del bloc.

Per a l'aplicació sistemàtica de les reflexions sobre el propi procés de cognició es va proposar elaborar un diari de classe que consistia en publicar un *post* amb l'etiqueta *com ho hem fet* cada vegada que s'incorporava un nou element, es milloraven els continguts o es redissenyava el

bloc. D'aquesta manera, els grups varen poder autoregular el seu aprenentatge, i el professorat va poder seguir el procés d'elaboració de cada grup. Aquest diari de classe va permetre promoure que l'alumne "entengui perquè no ha entès" i ho pugui corregir, ja sigui amb l'ajuda del professor o de manera autònoma. Al principi, l'estudiantat oposava certa resistència a mostrar públicament les dificultats que li sorgien en el seu procés de treball i els posts publicats ometien els problemes i magnificaven el seu treball, intentant demostrar que estaven ben preparats per la feina que se'ls encarregava. Més endavant, varen constatar que l'objectiu de l'activitat no era aquest i reflexaven al diari els problemes que els sorgien i valoraven les solucions que adoptaven.

Quadre 1 Fases de la creació i coavaluació del bloc

Procés de creació	Activitats de coavaluació	Resultats de la coavaluació
Elaboració del disseny del bloc, de l'estructura i de les pàgines de presentació del treball.	Avaluar el treball dels companys/es a partir dels criteris de les bases d'orientació Comunicar l'avaluació a través d'un comentari publicat a una de les entrades amb l'etiqueta <i>com ho he fet</i> (diari de classe)	La majoria dels grups accepten les valoracions i les crítiques dels companys. Es detecten textos copiats literalment d'altres llocs web. Tots els blocs introdueixen millores a partir de les indicacions de l'avaluació dels companys. La coavaluació permet que es comparteixin solucions tècniques per la realització del bloc.
Elaboració de les pàgines fixes amb la informació sobre la localitat i les activitats proposades.	Avaluar, a partir d'una guia, els aspectes rellevants del bloc: l'eslògan, la redacció, el contingut de la informació i la seva presentació i la descripció dels objectius. Per acabar, es demana una valoració global de la feina. Publicar els comentaris d'avaluació al bloc.	A partir d'aquesta coavaluació, alguns blocs canvien profundament: s'eliminen textos o es reelaboren, s'afegeix material audiovisual o es redissenya l'estructura. Els elements tècnics que en principi eren els més innovadors es generalitzen. Cada grup millora el seu bloc a partir de les idees més destacades que han observat als altres grups en fer la coavaluació. Algunes crítiques sobre la redacció del text o el seu contingut són contestades, justificant la seva adequació als criteris de les bases d'orientació.
Avaluació de les activitats didàctiques i del bloc en seu conjunt.	Avaluar les activitats i el conjunt del bloc a partir d'un qüestionari exhaustiu. Publicar un comentari en el bloc amb el resum de l'avaluació i els aspectes a millorar.	El procés d'avaluació exhaustiva ha permès adonar-se dels seus propis errors: textos poc comprensius, activitats poc adequades per alumnes de primària, exercicis mal explicats, incoherències en la presentació de la informació, poca dimensió global de la informació, etc.

Després de cada una de les fases, l'estudiantat va avaluar els blocs del seu grup-classe. Per a les dues primeres fases es va fer servir un qüestionari obert realitzat pel professorat i consensuat. Per a les activitats i l'avaluació final, es va aplicar un qüestionari-rúbrica, que va ser usat també pel professorat per a l'avaluació final. L'avaluació dels altres grups es publicava com a comentari a les entrades amb l'etiqueta *com ho hem fet*.

Avaluació

Un cop acabada la pràctica, es va demanar als mateixos alumnes que avaluessin les possibilitats de la coavaluació i del diari de classe com a instruments de metacognició i autoregulació de l'aprenentatge de les ciències socials. Per a això se'ls va proposar que responguessin un qüestionari amb aquestes tres preguntes: 1. Penses que l'avaluació que us han fet els vostres companys us ha servit per millorar el vostre treball?; 2. Com valoreu el fet de ser avaluat pels teus companys?; 3. Aplicaries la coavaluació a l'aula de primària? Amb quins objectius?

A continuació es va fer una anàlisi sistèmica dels textos, agrupant les respostes en camps semàntics i resumint les valoracions de l'alumnat que feien referència només a la competència lingüística i a la capacitat crítica, que són les que interessaven per a aquesta pràctica. Els resultats de l'anàlisi els presentarem responnent a dues qüestions: a) És la coavaluació un instrument vàlid per a la regulació dels aprenentatges?, i b) Aplicaries la coavaluació als teus futurs alumnes de l'escola primària?

Pel que fa a la primera qüestió, les respostes ens permeten afirmar que l'estudiantat reconeix la funció reguladora de l'avaluació. S'accepta que la coavaluació aporta coneixement, (*"els suggeriments són font de coneixement"*) a través d'una observació externa i objectiva. Es reconeix que facilita la metacognició i la regulació de l'aprenentatge a través de l'acceptació de la crítica, així com algunes de les característiques que ha de reunir l'avaluador (*"per molt amics que siguin, han criticat el que els ha semblat oportú"*). La valoració entre iguals, per altra part, també es valora positivament, i fins i tot, li atribueixen més valor per a l'aprenentatge que a la que habitualment fan els professors. Entre d'altres aspectes destaquen que *a l'avaluació entre iguals s'entén millor el que volen transmetre, donen una visió més creïble, més propera, tenen més criteri per valorar el treball perquè també l'han hagut de fer i coneixen les problemàtiques i, els companys -afegeixen- no sols avaluen, també donen solucions.*

Quant a la possibilitat d'aplicar la coavaluació a la futura activitat docent a primària, si bé la majoria han expressat la seva intenció d'usar-la, han matisat la decisió amb algunes reticències. Malgrat les reserves, han atribuït a la coavaluació múltiples aportacions al procés d'aprenentatge dels alumnes de primària. S'ha assenyalat també, que l'avaluació és una activitat que s'ha de practicar perquè, en principi, els alumnes no serien suficientment objectius i avaluarien segons amistats o enemistats, però que amb una bona pràctica ho farien de manera més objectiva.

Conclusions

Hem observat que el procés de coavaluació seguit ha permès als educands observar el seu propi treball a través de la mirada de l'altre i a partir de la pròpia experiència de coavaluador. L'anàlisi crítica i la comparació els ha facilitat la presa de consciència (metacognició) de la pròpia situació. El debat en el grup cooperatiu, l'acceptació de la crítica i l'aportació de suggeriments ha permès l'adquisició de coneixement i ha facilitat la revisió i millora del treball. Han sigut capaços d'assumir errors públicament, manifestant-los en el bloc a l'espai del *diari de classe*, i realitzar propostes de millora.

Pel que fa a l'avaluació mútua, aquesta és reconeguda al mateix nivell que la del professorat però més acceptada i valorada.

Tot i aquest alt nivell de valoració, els educands han mostrat algunes reticències a l'hora de traslladar aquesta experiència a primària.

Caldrà veure si el grau d'acceptació d'aquest procés augmenta o disminueix, si la coavaluació dels companys serveix també per definir la nota i caldrà comprovar si aquesta experiència d'avaluació mútua la decideixen aplicar també entre els seus alumnes de l'escola.

Bibliografia

Batllori, R., del Carmen, L., Falgás, M., Oller, M., Romero, A. (2009). Identidad y diversidad en el conocimiento del medio natural, social y cultural en la educación infantil y primaria. *Enseñanza de las ciencias sociales. Revista de investigación*, 9.

Esteve, O. (2003). Nuevas perspectivas en la formación de profesorado de lenguas: hacia el aprendizaje reflexivo o aprender a través de la práctica. *Actas de las I Jornadas didácticas de español y alemán como lenguas extranjeras*. Bremen: Instituto Cervantes.

Jorba, J. i Sanmarti, N (1996). *Enseñar, aprender y evaluar: un proceso de regulación continua*. Madrid: MEC.

Nunziati, G. (1990). Pour construire un dispositif d'evaluation formatrice. *Cahiers pédagogiques*, 280, 47-64.

Perrenoud, P. (1993). Touche pas à mon évaluation! Pour en approche systematique de changement. *Mesure et évaluation en education*, V 16 (1, 2), 107-132.

Sanmarti, N (2000). Aprender una nueva manera de pensar y de aplicar la evaluación: un reto en la formación inicial del profesorado. Dins Del Carmen, L. (ed.), *Simposio sobre la formación inicial de los profesionales de la educación*. Girona: Universidad de Girona.